

مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی

مجری: دکتر حیدر تورانی

مقدمه

در فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی ایران، هدف دولت اسلامی و تشکیل حکومت دینی، متناسب با هدف دین، زمینه‌سازی هدایت مردم به سوی کمال و تحقق «حیات طیبه» است و هر آنچه در این راه انجام می‌گیرد - نظیر اجرای احکام الهی و برپایی عدالت - هدف‌های واسطی هستند که جامعه را در مسیر دستیابی به آن هدف اصلی یاری می‌رسانند.

از آنجا که دین باید به مثابه آیین «حیات طیبه» و نظام حاکم بر همه شئون زندگی مورد توجه قرار گیرد، جریان تربیت و همه مؤلفه‌های آن، از جمله مدیریت و رهبری که مهم‌ترین زمینه تحقق حیات طیبه‌اند، باید بر اساس معیارهای دینی مستخرجه از آیات قرآن کریم و سنت رسول گرامی (صلوات الله علیه) و سیره ائمه اطهار (علیهم السلام) که در سایه‌سار فرایند اجتهاد به دست آمده است، صورت پذیرد و استمرار یابد. التزام به اصول تربیتی

به کارگزاران تربیتی کمک می‌کند که تمامی مؤلفه‌های جریان تربیت را به نحو شایسته، برای تحقق غایت تربیت ساماندهی کنند. در این راستا، پس از سپری شدن بیش از چهل سال از انقلاب اسلامی هنوز مجموعه علمی و پژوهشی قابل اعتنایی درباره مدیریت آموزش و پرورش با رویکرد اسلامی تدوین نشده است. برای نخستین بار مؤسسه پژوهشی برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، با بررسی ضرورت پرداختن به چنین موضوع حساسی، در خرداد ۱۳۸۹ اقدام به برگزاری همایش ملی رویکرد اسلامی در مدیریت آموزش و پرورش نمود. در فرایند برگزاری این همایش صاحب‌نظران زیادی، اعم از دانشگاهی و حوزوی، دیدگاه‌ها و نظرات خود را ارائه دادند. اکنون با وجود گذشت ۹ سال از برگزاری این همایش و با توجه به جمع‌آوری داده‌های حاصل از پژوهش‌ها و مقالات تدوین شده،

تلفیق داده‌ها و تحلیل آن‌ها در راستای پاسخگویی به محورهای همایش به‌عنوان اولین گام در این زمینه هنوز ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است و شناسایی و تدوین مؤلفه‌ها و نشانگرهای مدیریت آموزشی در مدرسه با رویکرد اسلامی، می‌تواند به‌عنوان اولین گام در جهت شناسایی وضعیت مدیریت آموزش و پرورش با نگاه ویژه به مدرسه با رویکرد اسلامی کارآمد و اثربخش باشد. اهداف پژوهش و سؤالات پژوهش به شرح زیر دسته‌بندی شده‌اند:

اهداف

- شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای مدیریت مدرسه «با رویکرد اسلامی»؛
- تهیه ابزار سنجش مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی؛
- اعتبارسنجی ابزار سنجش مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی؛
- ارائه الگوی مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی.

ردیف	ابعاد	مؤلفه‌ها
۱	مدیر	ویژگی‌های فردی مدیر مدرسه، ۲. سبک رهبری
۲	کارکنان	گزینش و جذب، ۲. نگرنداشت، ۳. آموزش، ۴. ارتباطات، ۵. ارزشیابی
۳	دانش‌آموزان	رشد جسمانی، ۲. رشد شناختی، ۳. رشد اخلاقی و دینی، ۴. رشد اجتماعی، ۵. رشد فنی و حرفه‌ای، ۶. رشد هنری
۴	منابع	سرمایه اجتماعی، ۲. سرمایه اطلاعاتی، ۳. سرمایه مالی و فیزیکی
۵	فرهنگ مدرسه	ارزش‌ها ۲. نمادها
۶	والدین	آموزش ۲. مشارکت

سؤالات

- مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی چه ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهایی دارد؟
- ابزار سنجش مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی کدام است؟
- آیا ابزار سنجش مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی روایی و پایایی لازم را دارد؟
- چه الگویی را می‌توان برای مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی ارائه داد؟

چکیده پژوهش

این پژوهش در راستای پاسخگویی به مطالبات اسناد بالادستی آموزش و پرورش، به‌ویژه زیرنظام راهبری و مدیریت تربیتی، به منظور تحلیل یافته‌های علمی پژوهشی همایش ملی رویکرد اسلامی در مدیریت مدرسه که در سال ۱۳۸۶ با حضور جمعی از صاحب‌نظران حوزه و دانشگاه در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برگزار شد، انجام گرفته است. هدف آن نیز تهیه ابزار معتبر برای سنجش مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی و ارائه الگوی مفهومی مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی بوده است:

روش این پژوهش کیفی و از نوع داده‌بنیاد بوده است و یافته‌های آن عبارت‌اند از:

۱. ابعاد، مؤلفه‌ها و نشانگرهای مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی پس از اخذ روایی و پایایی در ۶ بُعد و ۲۰ مؤلفه و ۲۲۸ نشانگر شناسایی شد. طبقه‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های مدیریت با رویکرد اسلامی به شرح جدول صفحه قبل است.

۲. ابزار اولیه سنجش مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی با ۶ بُعد و ۲۰ مؤلفه و ۲۵۴ نشانگر مبنای تهیه پرسش‌نامه گردید که به‌منظور سنجش روایی، ابزار طراحی شده در اختیار ۲۵ نفر از صاحب‌نظران و متخصصان موضوعی قرار گرفت. بر اساس آن، تعدادی از گویه‌ها حذف و اصلاح شد و در نهایت، ۲۲۸ گویه مورد تأیید قرار گرفتند و از روایی لازم برخوردار شدند. همچنین، با توجه به پایایی به‌دست‌آمده (۰٫۸۶)، مشخص می‌شود که این ابزار از پایایی لازم نیز برخوردار است. در مجموع، می‌توان اذعان کرد که ابزار تهیه شده مشابه ندارد. پژوهشگران با توجه به منابع مدیریتی و نیز منابع اسلامی مورد مراجعه الگوی مفهومی مدیریت مدرسه با رویکرد اسلامی را پیشنهاد نمودند که در فصل چهارم و پنجم پژوهش مورد بحث قرار گرفته است.